

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs III. Vtrum Angeli sint creati in gratia. art. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

fuerint beati beatitudine speculatiua naturali ante peccatum, manseritque in eis cognitio illa naturalis, quam ante peccatum habuerunt, simpliciter tamen, nec beatitudine naturali, etiam cōtemplatiua, dāmones dicēdos esse beatos. Tum quoniam beatitudo naturalis cōtemplatiua moralem beatitudinem (quae in dāmonibus non manit, supponit, & praequirat tamquam conditionem, dispositionem, ornamentum, atque connexum quoddam, sine quo cognitio, & cōtemplatio naturalis, esto sublimis sit, beatitudinis nomen non meretur. Vnde Aristoteles postquam explicat in libris Ethicorum felicitatem actiuam nouem prioribus libris tamquam fundamentum, dispositionem, & annexum quoddam felicitatis cōtemplatiuae: decimo libro de cōtemplatiua felicitate differit. Tum etiam quoniam dāmones ex cōtemplatione & cognitione naturali Dei, nullum gaudium, nullamque delectationem recipiunt, eō quod cruciatus, & poena eos delectari nō sinat, Deūque in poenam iustam subrahatur concursu suum generalem, ne ex tali cōtemplatione delectatio aliqua in eis oriatur: quis autem eiusmodi cōtemplationem efficere quemquam beatum dicere audeat? Praesertim cum ex sua nequitia, inordinationeque voluntatis, ex tali notitia in odiū Dei exardescant, & in tristitiam de perfectionibus, quas in eo cognoscunt; quod sit, vt ex praua ipsorum dispositione eiusmodi cognitio potius in maiorem eorum miseriam, quam felicitatem cedat.

Dāmones dicēdos esse beatos non esse beatos etiam beatitudine naturali cōtemplatiua.

Angelos omnes in beatitudine super naturali infra Dei visionem fuisse conditos.

Secundum est, Angelos non solum fuisse conditos in beatitudine, tam morali, quam cōtemplatiua naturali, sed etiam in supernaturali infra beatam, idque propter habitus supernaturales tam fidei, sapientiae, &c. ex parte intellectus, quam caritatis, spei, &c. ex parte voluntatis, vt in sequentibus patebit. Vnde de Lucifero sub persona Regis Tyri Ezech. 28. dicitur: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, in delictis Paradisi Dei fuisti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Tu Cherub extensus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in vis tuis a die conditiōnis tue, donec malitia inuenta est in te. Vnde Angeli mali ante peccatum, Deum caritate supernaturali dilexerunt, & ex felicitate morali, & speculatiua tam naturali quam supernaturali gaudium maximum & delectationem perceperunt, vt non immerito beatus Iudas in sua canonica felicitissimum illum statum appellauerit principatum, dicens: Angelos, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, vinculis aeternis, &c. De eiusmodi supernaturali felicitate intelligendum est illud Gennadij de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 59. Angeli qui in illa, qua creati sunt, beatitudine perseverant, & alia similia aliorum Patrum.

ARTICVLVS II

Virum Angelus indignerit gratia ad hoc, quod conuerteretur ad Deum.

Angeli ex sui naturalibus diligere potuit Deum dilectione naturali: vt tamen conuerteretur ad Deum per dilectionem vitae aeternae commensurata, per quam proinde vitae aeternae efficeretur dignus, necessaria illi fuit gratia supernaturalis. Lege quae diximus in Concordia quaest. 14. artic. 3. a disputat. 3.

CONCLUSIO est, Angelus ex suis naturalibus diligere potuit Deum dilectione naturali: vt tamen conuerteretur ad Deum per dilectionem vitae aeternae commensurata, per quam proinde vitae aeternae efficeretur dignus, necessaria illi fuit gratia supernaturalis. Lege quae diximus in Concordia quaest. 14. artic. 3. a disputat. 3.

ARTICVLVS III

Virum Angeli sint creati in gratia.

ERMO est de gratia gratum faciente. Angelos non fuisse creatos in gratia affirmat Hugo de sancto Victore lib. 1. de Sacramentis par. 1. cap. 19. & 22. Rupertus 1. de Trinitate, cap. 16. Magister in 2. distinct. 52. & duabus praecedentibus. Alexander Alensis 2. par. quaest. 19. memb. 2. D. Bonauentura in 2. distinct. 4. artic. 1. quaest. 2. Richardus ibidem artic. 2. quaest. 2. Argentinas distin. 5. artic. 2. Marfilus in 2. quaest. 4. artic. 1. Gabriel verò in 4. dist. 5. q. 1. artic. 2. hanc & contrariam sententiam vt probabiles defendit. Scotus autem dist. 5. quaest. anceps videtur esse. Quo loco obserua, hos autores non solum fuisse arbitratos, Angelos malos non fuisse creatos in gratia, sed etiam nunquam eos gratiam habuisse. Scotum excipio, qui hac de re anceps etiam est. De primo autem parente Doctores praedicti affirmant communiter in 2. dist. 29. eum non fuisse quidem creatum in gratia, eam tamen habuisse ante peccatum.

Angelos ex primum parentem non fuisse creatos in gratia qui affirmat.

Probant primò suam sententiam. Quoniam Deus non sanctificat creaturam vsunt liberi arbitrij habentem, nisi ipsa semetipsam ad gratiam disponat, & praeparet per bonum vsuū sui arbitrij: ergo Deus neque Angelos, neque primum parentem creauit in gratia: sed primum parentem iustificauit post illius creationem, ipso prius bene vrente suo libero arbitrio: Angelos verò malos, qui nunquam bene vsi sunt libero arbitrio, nunquam iustificauit.

Secundò, si Angeli creati fuissent in gratia, sanè gratia non minùs esset eis naturalis, quam species eis in instanti, in quo sunt conditi, infusa: sed gratia nulli creaturae est naturalis: ergo Angeli non sunt creati in gratia.

Secundò.

Tertiò, Ioannes Papa, cap. Viss. 16. quaest. 2. de diabolo ait: *Dolet & erubescit caritatem, quam in celo nequisit habere, homines constantes ex lutea materia tenere in terra*: ergo diabolus nunquam habuit caritatem & gratiam: si namque habuisset, quiuisset vtique eam habere.

Tertiò.

Quartò, quoniam Gregor. 32. Moralium, cap. 18. iuxta impressionem Patris, sem anni 1571. & iuxta vetustiorum, cap. 25. eiusdem lib. 32. exponens illud Ezechiel. 28. *Aurum quoque decoris tui, & foramina tua, in die qua conditus es preparata sunt*, de Lucifero ait: *Huius lapidis foramina preparata sunt, quia videlicet capax caritatis est conditus, quae, si replevi voluisset, stantibus Angelis, tamquam positis in Regis ornamento lapidibus, potuisset inherere*. Et nonnullis interiectis infert: *Habuit ergo lapis iste foramina, sed per superbiam vitium caritatis auro non sunt repleta*: censet ergo Gregorius, nunquam in Lucifero fuisse caritatem & gratiam, & pari ratione neque in alijs Angelis, qui cum illo corruerunt.

Quartò.

Contraria sententia, quae dicit Angelos & primum parentem creatos fuisse in gratia, est D. Thom. quo ad Angelos quidem hoc loco, quoad primum verò parentem inferius quaest. 95. artic. 1. Gratiani de poenitentia dist. 1. per multa capita, praesertim cap. Citius, quo ad Angelos, & cap. Tolle caritatem, quo ad primum parentem. Eandem tenent Durandus in 2. dist. 4. quaest. 2. Maior ibidem quaest. vnicā. Albertus Magnus dist. 3. Gregorius ibidem quaest. 1. artic. 3. conclusione 1. Scotus 1. de natura & gratia, cap. 5. & plerique alij, estque nobis amplectēda. Sunt verò multa

Contraria sententia vera est.

multa Scripturae testimonia, quae eandem videntur sonare sententiam. Et in primis duo illa Ezechiel. 28. & beati Iudae articulo praecedente relata. Vnde Gregor. 2. Moralium, cap. 8. exponens locum illum Ezechielis: *Quid boni, inquit, non habuit Lucifer, si signaculum Dei similitudinis fuit. Praeterea Ioan. 8. de Lucifero dicitur: In veritate non stetit: fuit ergo aliquid quando in veritate ambulare in veritate, & stare in veritate, in Scripturis esse in gratia, iuxta illud 1. Ioan. 3. Non diligimus verbo & lingua, sed opere & veritate. In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus. Et illud 2. Ioan. Gaudium sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate. Et epist. 3. Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare, & 1. ad Corinth. 1. Qui stat, videat ne cadat, & 4. Reg. 20. Obsecro Domine, memento queso quomodo ambulauerim coram te in veritate.*

Hanc eandem sententiam confirmat multorum Patrum testimonia. Basiliius in illud Psal. 32. *Verbo Domini caeli firmati sunt, Angelos, inquit, initio esse sent, Verbum opifex omnium condidit: sanctificationem vero simul impendit ipsis Spiritus sanctus. Et paucis interiectis: In prima, inquit, constitutione, & quasi quadam consensione sua substantiae, simul infusam habuerunt sanctitatem. Augustinus, 11. de ciuitate Dei: Nullo, inquit, modo secundum aliquod temporis spatium prius erant illi spiritus tenebrae, quos Angelos dicimus, sed simul, ut facti sunt, lux facti sunt, non tamen ita tantum creati, ut quoquo modo essent, & quoquo modo viuerent, sed etiam illuminati, ut sapienter beatique viuerent. Ab hac illuminatione auersi quidam Angeli non obtinuerunt excellentiam sapientiae, beataeque vitae, quae proculdubio non nisi aeterna aeternitatisque sua est certa, atque securae: sed & rationalem vitam licet insipientem, sic habent, ut eam non possint amittere, nec si velint. Quatenus autem antequam peccassent illius sapientiae fuerint participes, definire quis potest. Et 12. de ciuitate Dei, cap. 9. Deus, inquit, in Angelis simul erat condens naturam, & largiens gratiam. Hieronymus in illud Osee, cap. 3. Dilexerunt vinicia vuarum de filiis Israel, ait: Pristinam gratiam perdidit: sicut demones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antiqua gratia possidentes, aridi sunt, & veteri fecunditate marcentes. Damascenus 2. lib. fidei Orthodoxa, cap. 3. Per Verbum Dei, inquit, creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, pro sua dignitate, & ordinis ratione illuminationem & gratiam participantes. Cyrillus 6. lib. in Ioan. cap. 6. sic ait: In veritate non stetit, quia prolapsus est a veritate, nec voluit manere in sua originis sanctitate, a iusto & bono Angelo diabolus factus est. Gregorius 32. lib. Moralium, cap. 18. de Lucifero ait: In medio ignitorum lapidum ambulauit, quia inter Angelorum corda igne caritatis succensa clarus gloria conditionis exstitit.*

De primo parente multas auctoritates sanctorum refert Magister in 2. dist. 19. cap. 2. Quod fuerit in gratia ante peccatum. Accedit definitio illa Ecclesiae in Concilio Tridentino, sess. 5. §. 2. *Si quis non confitetur primum hominem Adam cum mandatum Dei in Paradiso fuisse transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, anathema sit. Et §. 1. Si quis Adae preuocationem sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptam a Deo sanctitatem, & iustitiam, quam perdidit sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, anathema sit. Quod vero primus parens non solum fuerit in gratia ante peccatum, sed etiam in ea fuerit creatus, probari potest. Quoniam paruuli non alia de causa contrahunt peccatum originale, nisi quia primo parenti collata fue-*

Originalis
peccati cur
in nos trans-
fundatur.

rat gratia, tamquam donum naturae radice & truncato, ex quo tota natura humana erat propaganda, collatum: quia enim ipsi, & nobis gratia fuerat collata, seipsum, & nos suo illo peccato eam indignos effecit. Atque haec est ratio, quare solum primum peccatum primi parentis, quo illa amissa est, in nos deriuetur: reliqua vero minime: gratia ergo a Deo collata Adamo erat donum naturae, & non personae, ac proinde quemadmodum in nos sine vlla nostra dispositione ac mortu liberi arbitrii simul cum natura erat deriuanda, paruulique in statu innocentiae forent in gratia nascituri, sic etiam primo parenti collata fuit simul cum natura absque vlllo motu liberi arbitrii ipsius praecedente. Ac sane par est ratio quod eodem modo collata fuerit Angelis. Praeterea paruuli, qui discedunt sine baptismo incurrunt poenam damnationis, quae in carentia visionis diuinae essentiae est posita, ut ex cap. *Maiores cause*, de baptismo & eius effectu constat: sed carentia visionis diuinae essentiae non esset poena pueris, nisi ad illam habuissent ius per gratiam ipsis in primo parente collatam, quam primus parens sibi, & ipsis amisit, ut patet, quia si paruulus nasceretur in puris naturalibus, & discederet ab hac vita, antequam perueniret ad vsum rationis, carentia visionis beatificae non esset poena in eorum: ergo Adam habuit gratiam ante peccatum, sibi & posteris suis collatam tamquam donum naturae, & ob id sine vlla sui dispositione. Accedit Anacletus, qui epistola sua prima decretalis eleganter explicat primos parentes in gratia, virtutibusque omnibus repletos, fuisse conditos: tuncque hominem plus esse ad similitudinem Dei, qui caritas est, quando gratia, caritate, & virtutibus omnibus est repletus: & quia primi parentes tales sunt conditi, ait Genes. 1. dicit conditos, ad imaginem & similitudinem Dei. Subiungitque: *Quas virtutes, quanto plus quisque in seipso habet, tanto propior est Deo, & maior est, ac sui conditoris gerit similitudinem.* Et infra: *Quapropter quisque diligentius attendat primae conditionis suae excellentiam: & venerandam sanctae Trinitatis in seipso imaginem agnoscat, honorumque similitudinem diuinam, ad quam creatus est, nobilitatem morum, executionem virtutum, dignitatem meritorum habere contendat, ut quando apparuerit qualis sit, tunc similis ei appareat, qui se mirabiliter ad similitudinem suam in primo Adam condidit, & mirabiliter in secundo reformauit.* Gregorius autem loco citato infert optime, tanto abundantiora & praestantiora dona collata fuisse Lucifero est, quanto constitutio, quanto o Adamo, quanto plus est, creatum esse signaculum similitudinis Dei, quam factum solum esse ad imaginem & similitudinem Dei. Vnde: *Quid, inquit, non habuit, qui signaculum Dei similitudinis fuit.* Ex dictis constat non esse tutam in fide, imo errorem esse in fide post definitionem Concilii Tridentini, sententiam Marfilij in 2. q. 16. art. 6. & Paludani in 4. distinct. 27. q. 4. artic. 4. conclus. 1. asserentium, primum parentem non habuisse gratiam ante peccatum.

Superioribus rationibus, quibus ostensum est tam Angelos, quam primos parentes conditos fuisse in gratia, accedit ratio quam tangit D. Thomas hoc loco. Nempe, sicut Deus res ceteras in esse perfecto produxit, eiusque semina indidit (aut certe virtutes, quibus in eis semina essent) vnde similia viuencia efficerentur, consonum sic esse, ut creaturas intellectuales, liberisque arbitrio praeditas, produxerit perfectas, ac cum semine vitae aeternae, quo cum finem, ad quem condebantur, valeret promerere: immo di autem semen est gratia, ut ex illo 1. Ioan. 3. *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen*

ais in eo manet, est manifestum. Licet enim Deus creaturas libero arbitrio praeditas non condiderit cum ultimo fine, tum quod exercere prius eas vellet, & quasi periculum multo illis esset propriis meritis ad eum pervenire: condecens fuit, ut cum omnibus medijs, ad eum finem proprijs operibus promerendum, necessarijs eas condiderit: gratia autem non est finis ultimus, sed medium ad eum, atque ad proprium meritum necessarium.

Ad primum argum. parva opposita.
Ad primum argumentum in contrarium dictum est, antecedens solum esse verum de creatura, quae per peccatum amisit iustitiam & gratiam, debetque de statu peccati transire ad statum iustitiae: condecens naque est, ut plus Deus ab eo exigat, qui per peccatum iustitiam amisit, quam ab eo, qui nunquam illam demeruit: & plus ab eo exigat, qui per proprium actum, quam ab eo qui per alienum eam amisit. Vnde aequissimè constituit Deus, ut qui peccando per proprium actum liberi arbitrij nostri, aut primi parentis, ab eo recessimus, cooperando per proprium actum, Deo ipso adiuvante, aut certe per actum alterius, quis sacramentum applicet, quo pacto pueri ante usum rationis iustificentur, ad eum redeamus. Quamvis enim Deus eas tabulas dolauerit & aptauerit, in quibus ante peccatum filiorum Israel legem scripsit: eas tamen, in quibus secundò legem coëscripsit, prioribus ob populi scelus à Moyse contractis, dolatas iam & aptatas sibi tradi iussit, plus aliquid post peccatum ab hominibus exigens, ut illud idem beneficium conferret.

Cur modò post peccatù plus à nobis Deus exigat.
Sunt qui velint, primam gratiam collatam Angelis in instanti, in quo sunt conditi, non fuisse illis collatam sine propria dispositione eorum per suum liberum arbitrium, imò pro qualitate dispositionis cuiusque plus vel minus gratia fuisse illis collatam: non secus ac nobis adultis, dum à peccato resurgimus, confertur prima gratia prava nostra dispositione per nostrum liberum arbitrium, & pro quantitate, & qualitate dispositionis. Addunt hi autores, actum quo tam nos, dum à peccato resurgimus, ad primam gratiam ultimò disponimur, quam Angeli in primo instanti ad primam gratiam seipsos disposuerunt, emanare efficienter ab ipsa gratia, atque adeò esse posteriorem illa in genere causae efficientis: esse verò priorem illa in genere causae materialis, & dispositivae.

Quorundam sententia de dispositione Angelorum ad primam gratiam.
Longè probabilius existimo Angelos sine vlla prava sua dispositione gratia accepisse, idque probat ratio D. Thomae hoc loco, & reliqua quae dicta sunt, neque contrarium docet articulo sequenti, ut ibi dicemus: Non dubito etiam dispositionem ultimam nostram ad primam gratiam non emanare efficienter à prima gratia, quatenus est dispositio, sed per auxilia alia particularia adiuvari liberum arbitrium nostrum, ut se disponat ad primam gratiam, ut in Concordia quaest. 14. artic. 13. disputat. 44. ostensum est.

Angeli sine vlla prava dispositione gratia fuisse collatam.
Ad secundam. Ad secundum neganda est sequela: ordo enim, finisque naturalis, ad quem Angeli conditi sunt, postulat, ut infundantur eis species, ut quaest. 5. art. 2. explicatum est, & ideo sunt eis naturales: verò nec naturalis ordo, nec finis naturalis postulat, ut eis infundatur gratia, quae ad finem supernaturalem conducit.

Ad tertium.
Ad tertium dicendum est, sensum illorum verborum esse, nequiuisse illam habere, postquam eam amisit: quia non est ei datus locus penitentiae. Vel certe nequiuisse habere caritatem consummatam perseverantem usque ad terminum vitae, quam

A homines in terra tenent.

Ad quartum dicendum est, apertissimè Gregorium eo loco docere, Luciferum creatum esse in gratia, ut ex alijs, quae ex eodem Gregorio eo loco retulimus, est manifestum. Quod autem illis verbis tradit, hoc sensu accipi debet: iuxta verba illa Prophetarum, praeter aurum caritatis, in quo primò Lucifer conditus est, concepit Gregorius Luciferum instar lapidis pretiosi, in quo foramina quaedam sint facta, quibus filum auri inferatur, & affigatur vestimento vna cum alijs pretiosis lapidibus, huiusmodi autem filum auri, quo Lucifer vna cum alijs Angelis iustis foret inferendus, erant bona opera meritoria, & caritas perseverans usque ad terminum vitae: huius caritatis ait Gregorius Luciferum fuisse capacem, & hanc non habuisse: & ideo foramina illius fuisse vacua hac caritate.

Ad quartum.

ARTICVLVS IV.

Utrum Angelus creatus suam beatitudinem meruerit.

CONVENIUNT omnes, Angelum suam meruisse beatitudinem, asseuerareque contrarium non solum temerarium, sed & periculosum esse in fide. Propter rationes namque, quas articulo praecedente reddidimus, & alias ipsi melius, quam nobis notatas, merito constituit Deus, non aliter puris creaturis, quae usum liberi arbitrij haberent, suam beatitudinem conferre, quam ex proprijs earum meritis gratia ipsius suffultis. Dixi, puris creaturis, propter Christum Dominum, de quo tertia parte est disputandum, merueritne gloriam suae propriae animae. **D** Addidi, quae usum liberi arbitrij, propter eos, qui ad usum liberi arbitrij non perveniunt. Hi namque meritis Christi, sibi per sacramenta applicatis, in vitam aeternam absque meritis proprijs pervenire possunt.

Tota autem controversia est, utrum Angeli meruerint suam beatitudinem, antequam eam consecquerentur. Quidam (ni fallor propter Augustini de cognitione matutina Angelorum, & propter aliam ipsius quam quorundam aliorum Patrum testimonia) arbitrati sunt, Angelos non habuisse gratiam ante beatitudinem: & quia non datur meritum vitae aeternae sine gratia, in duas opiniones divisi sunt. Quidam eorum dixerunt, simul duratione Angelos in instanti, in quo primò fuerunt beati, & suam promeruisse beatitudinem, & fuisse beatos, sed prius natura eam commeruisse, quam essent beati: non secus ac nos, cum à peccato resurgimus, simul duratione suffulti auxilio diuino disponimus nos ad primam gratiam, eamque consequimur, cum tamen prius natura nos ad eam disponamus, quam eam consequamur. Alij verò dixerunt, Angelos per opera, quae erant exhibitura, quando in ministerium propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, mitterentur, nosque custodirent, meruisse gloriam, consecutos esse gratiam, atque adeò premium in eis fuisse ante meritum: non secus ac quando miles accipit equum aut arma, quibus militet, is premium militiae futurae, premium antecedit meritum.

Opinio eorum qui negat in Angelis meritum praeiudicium.

F Quò loco illud obiter admonerim, cauendum errorem Origenis homil. 20. & 24. in Numeros: & 35. in Lucam, quibus in locis affirmat, Angelos sanctos in nostram custodiam deputatos non solum mereri nos ritè custodiendo, sed etiam demereri, posseque peccare nos segniter custodiendo, indeque

Origenis error non canonicus.